28
U-82

Христофоръ Лазаревъ

2004

4538
892-ԱՀ
541/6

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱ-ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Հաւաքեալ յումեմնէ բանասիրէ վասն նորավարժ մանկանց։

Ի Հայրապետութեան տն̃ տն̃ Յովհաննու արժաննտիր և Աստուածարեալ կաթուղիկոսի ամ̃ հայոց և ասպետի։

Յառաջնորդութեան Ռուսախաբնակ հայոց տն̃ Ներսէսի Առաքելաշաւիղ արք եպիսկոպոսի և ասպետի։

Ի լոյս ընծայեալ վերստին երկասիրութ̃, արդեամբք և ծախիւք երկուց եղբարց Գէորգ և Գրիգոր Աւագ սարկաւագաց Սուքեասեանց։

Ի ՄՈՍԿՈՎ.

Ի տպագրատան Հայկական ճեմարանի Լազարեան իշխանապետաց։

1838.

ՀՐԱՄԱՅԵՑԱՒ ՏՊԱԳՐԵԼ։

Դատաքննիչ գրոց՝ Միքայէլ արքեպիսկոպոս Սալ-լանթեանց, Միաբան և Նուիրակ սրբոյ Էջմիածնի։
1838 Ապրիլ 5։

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Յուսարտ տառից՝ հեգման վան   կից,
Նարտաբերման՝ ութ ազգ բա   ռից.
պարտ է սկիզբն՝ առնել բա   նից,
հարկաւորաց՝ քրիստոնէ   ից։
Երեք մասունք՝ են հաւա   սոյ,
լուսմն Հոգւոյն՝ ազդեալ դը   րոյ.
զոր հարկ է մեզ՝ ջանիւ սեր   տել,
և զխորհուրդն՝ քաջ ճանա   չել։
Առաջին մասն՝ է այս յայտ   նի,
ուղղափառացս՝ յար պաշտե   լի.
երեք անձինք՝ և մի բնու   թիւն,
աստուածութեամբն՝ ան յոգնա   կի։
Երկրորդն է՝ մարդեղու   թեան,
առնուլ մարմին՝ մեր բընու   թեան.
զոր միացոյց՝ անճառա   պէս,
բանն աստուած՝ յիւր էու   թեան։
Նաև երրորդն՝ եկեղեց   ւոյն,
և եօթնաթիւ՝ սուրբ խորհր   դոյն.
զորս ուրոյն՝ 'ի միտ առ   նուլ,
ըստ րաբունեաց՝ մեզ մեկնե   լոյն։
Թէ այսոցիկ՝ տեղեկա   ցիս,

լուսով գըրոց՝ վառեալ լի ցիս.
և ըստ չափու՝ լուսոյ մը տայդ,
'ի տան տեառն՝ միշտ փայլես ցիս։
Որ 'ի հնոցն՝ էր արա րեալ,
յերկար գըտաք՝ զայն շարադ րեալ.
զայս կարճառօտ՝ հաւաքե ցաք,
դիւրին լեցի՝ 'ի միտ ա ռեալ։

Սանձուկ մըտավարժ՝ և սիրօ՛ղ ուս ման.
մի՛ է̄ վայր լըքցես՝ զերդանակ դար նան։
Զի բողբոջք ծառոց՝ և համայն սեր ման.
անտուստ սկսեալ՝ 'ի կատար ռու թան։

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ

Ի ձև հարցման և պատասխանւոյ:

Մասն Առաջին:

Դու քրիստոնեա՞յ ես:

Այո՛ քրիստոնեայ եմ շնորհօքն Քսի:

Զի՞նչ է նշանն քրիստոնէից:

Սուրբ և պատուական խաչն Քրիստոսի:

Խաչակնքեա՛ զի տեսից թէ որպէս խաչակնքես:

✠ Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ:

Ո՞վ ստեղծ ըզ քեզ:

Աստուած ամենակարողն:

Վասն է՞ր ստեղծ:

Վասն այնորիկ՝ զի զինքն ճանաչիցեմ. և զկամսն կատարիցեմ. և վերջապէս արքայութեան արժանաւորիցիմ:

Զի՞նչ է Աստուած:

Է ստեղծօղ երկնի և երկրի՝ երևելեաց և աներևութից:

Աստուած քանի՞ է:

Մի է:

Աստուածային անձինք քանի՞ք են:

Երեք են:

Երից անձանց անուանքն զի՞նչ են:

Միոյն անունն Հայր է, երկրորդին՝ որդի է, և երրորդին՝ Հոգի սուրբ:

Ապաքէն հայր աստուած է։
Այո՛ աստուած է։
Որդին աստուած է։
Այո՛ աստուած է։
Հոգին սուրբ աստուած է։
Այո՛ աստուած է։
Ապա ուրեմն երեք աստուածք են։
Ո՛չ երեք ածք են. այլ՝ մի ած և երեք անձինք։

Մասն երկրորդ։

Յայսց երից անձանց ո՞ր անձն մարդացաւ։
Միայն որդին անձն մարդացաւ։
Մարդացաւ ասելն զի՞նչ ասել է։
Մեզ նման կատարեալ մարդ եղև ասել է. մարմին առնլովն ՚ի մաքուր յարենէ կուսին մարիամու։
Մարմին առօղն ո՞վ է։
Բանն աստուած, որ է միածին որդին։
Յորո՞ւմ աւուր էառ զմարմինն։
Յեօթն ապրիլի ամսոյն. որ է օր աւետման։
Զի՞նչ է առեցեալն։
Հոգի՛ միտք և մարմին. որք են մարդկայինք։
Առօղն և առեցեալն, քս բանն և մարդկութին զիա՞րդ լինին մի անձն և մի բնութիւն։
Քանզի բանն ած այնպէս միաւորեաց ը անձին և ը բնութե իւրում զմարդկութին որպէս մարմին մեր միաւորեալ է ը հոգւոյ մերում. և մի բնութի եղեալ է ը նմա առանց շփոթման։ Այնպէս և

մարդկութին միաւորեցաւ ը̃ անձին և ը̃ բնութ բանին ա̃յ. և մի ա̃ծամարդկային բնութի եղև ը̃ նմա, առանց շփոթման՝ և առանց փոփոխման. որպէս վկայեն սուրբ հարքն Աթանաս, Կիւրեղ ևն ։

Յիսուս ասելն զի՞նչ ասել է։

Փրկիչ ասել է. զի փրկեաց զմեզ 'ի ձեռաց սատանայի, և 'ի տանջնոց դժոխոց։

Քրիստոս ասելն զի՞նչ ասել է։

Օծեալ ասել է. վասն զի բանն ա̃ծ մարդցեալ օծաւ 'ի հօրէն ա̃յ հոգւով ս̃բվ. որպէս Պետրոս առաքեալն ուսուցանէ. Գործ. 10։

Տէրն մեր յիսուս քրիստոս յորո՞ւմ աւուր ծնաւ։

'Ի վեցում աւուրն յունվարի ամսոյն։

Ո՞ւր ծնաւ։

'Ի բեթղեհէմ հրէաստանի, 'ի մսուրն անբանից։

Յումմէ՞ ծնաւ։

'Ի կուսէն մարիամայ, որպէս 'ի վերն ասացաւ։

Մարիամ ա̃ծածինն կոյս մնա՞ց յետ ծնանելոյն։

Այո. վասն զի անսերմն յղացաւ, և անապականաբար ծնաւ. վասնորոյ յետ ծնանելոյն կոյս մնաց։

Քրիստոս ըստ ա̃ծութեն՝ ծնեա՞լ էր 'ի հօրէ։

Այո ծնեալ էր։

Ըստ մարդկութեն՝ ծնա՞ւ 'ի մօրէ։

Այո ծնաւ։

Առաջին ծնունդն ո՞րպէս էր։

Անժամանակ և անմարմին՝ ծնունդ առանց մօր։

Երկրորդ ծնունդն ո՞րպէս էր։

Ժամանակեայ և մարմնով, ծնունդ առանց հօր։

Քանի՞ ամաց էր քրիստոս յորժամ եկն ՚ի մկրտու-թիւն։

Երեսնամեայ էր՝ ըստ վկայութե՟ Ղուկասու աւետա-րանչին։

Յորո՞ւմ ամսեան մկրտեցաւ։

Ի վեցն յունվարի ամսոյն. յորում աւուր ծնե՟լ էր ՚ի կուսէն՝ ծնաւ մկրտութ՟ և ՚ի Յորդանանէ յո-րինակ մեզ. և զի երկոքին ծնունդ են, թէպէտ և զնզնե՟լ են ՚ի միմեանց խորհրդե՟մբ և ժամանակաւ. որպէս վկայեն բ՟զմ սուրբ հարք, մա՟նունդ սբ՟ն Ներսէս շնորհալի հայրապետն մեր։

Յումմէ՞ մկրտեցաւ Քրիստոս։

Ի Յովհաննէ որդւոյն Զաքարիայի և Եղիսաբեթի։

Ո՞ւր մկրտեցաւ։

Ի գետն յորդանան։

Զի՞նչ սքանչելիք եղեն անդ։

Հայրն ամենակալ ձայնիւն, և հոգին սուրբ իջմամբն յայտնեցին զք՟սի ա՟ծութիւն. վասնորոյ օր ծննդեան և մկրտութե՟ն կոչի և օր յայտնութեան։

Քրիստոս ՚ի քանի՞ ամս շրջագայեցաւ ՚ի վերայ երկրի։

Յերեսն և երեք տարի և կէս։

Յայնքան ժամանակս զի՞նչ արար։

Ուսոյց հետևողաց իւրոց զճանապարհն ճշմարտութե՟։

Յետ այնք՟ն ժամանակի կտ՟րմանն զի՞նչ արար։

Եկն կամաւ ՚ի չարչարանս, խաչեցաւ, և մեռաւ վասն մեր՝ ըստ առաքելոյն թէ քրիստոս մեռաւ վասն մեղաց մերոց և այլն։

Ո՞ւր խաչեցաւ և մեռաւ։

Ի լերինն գողգոթայ՝ մերձ ՚ի ք՟ղքն եղէ՟մ։

Վասն է՞ր մեռաւ։

Վասն փրկութեան մերոյ։

Յորո՞յ վերայ մեռաւ։

’Ի վերայ խաչափայտին։

Եթէ քրիստոս ա͞ծ էր՝ զիա՞րդ մեռաւ։

Ո՛չ ասեմ թէ ա͞ծային բնութ͞ն մեռաւ, այլ՝ առեալ մարմնովն, ը͞ս անճառելի միաւորութ͞ն, վասնորոյ և ասի ա͞ծ խաչեցաւ և մեռաւ։

Զկնի մահուանն՝ զի՞նչ արարին զմարմինն քրիստոսի

Իջուցեալ ’ի խաչէն՝ եդին ’ի նորափոր գերեզմանի, անբաժանելի ա͞ծութեամբն։

’Ի քանի՞ աւուրս մնաց ’ի գերեզմանի։

Երիս աւուրս։

Որո՞վ էջ ’ի դժոխս։

Բանական հոգւովն։

Յորժամ էջ ’ի դժոխս զի՞նչ արար։

Աւերեաց զդժոխս, և ազատեաց զհոգիսն՝ որք էին ’ի բանտին։

Յորո՞ւմ աւուր յարեաւ քրիստոս։

Յերրորդ աւուր յետ մահուան։

Զի՞նչ արար նա յետ Յարուե͞ն։

Երևեցաւ կանանցն իւղաբերից և ապա աշակերտաց իւրոց և սր͞ց առաքելոց։

’Ի քանի՞ աւուրս մնաց յաշխարհի յետ յարուե͞։

’Ի քառասուն աւուրս։

Եւ յետոյ զի՞նչ։

Համբարձաւ փառօք յերկինս ’ի լեռնէն ձիթենեաց յանդիման աշակերտաց իւրոց խոստացեալ միւսանգամ գալ ’ի դատել զաշխարհս։

Ի՞ւ ստուգեաց զխոստումն իւր։
Առաքելով զհոգին սր̃ կենդանարար զաւետիքն հօր 'ի պենտեկոստէի յաւուր յիսներրորդի, 'ի լրութիւն սինէական պատգամաց որ տուաւ իս-րայէլի։

Մասն երրորդ.

Զի՞նչ է սուրբ եկեղեցին։
Եկեղեցին է ժողովումն ամ̃ հաւատացեալ քրիստոնէից. որք մկրտեալ են յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ։
Զի՞նչ է խորհուրդ եկեղեցւոյ։
Է ազատութիւն հոգևոր։
Քանի՞ են։
Եօթն են։
Զի՞նչ են։
Մկրտութի̃. Դրոշմ. Հաղորդութի̃. Ապաշխարութի̃. Պսակ. Ձեռնադրութի̃. և Վերջին օծումն։
Մկրտութիւնն զի՞նչ է։
Է լուացումն արտաքին մարմնոյ, և մաքրումն ներքին հոգւոյ. և ազատութիւն յ'սկզբնա'կան մեղաց։
Դրոշմն զի՞նչ է։
Է հաստատութե̃ խորհուրդ 'ի հաւատս ք̃սի, և կնիք ճանաչման. որ տուեալ լինի առ 'ի զօրացուցանել և քաջացուցանել զմարդն. և առնել զինուոր քրիստոսի։
Հաղորդութիւնն զի՞նչ է։

Է մարմին և արիւն այ մերոյ Յսի Քսի, և կերակուր հոգևոր. որ և վերջապէս տայ մեզ ժառանգել զկեանս յաւիտենականս:

Ապաշխարութիւնն զի՞նչ է:

Է զանցեալ չարին լալ, և զլալն իւր մի՛ ևս գործել. կամ դարձումն 'ի մեղաց, և գտանել վերստին զկորուսեալ շնորհսն:

Քահանայութի՞ն զի՞նչ է:

Է հոգևոր իշխանութիւն իմն. որով կարող է մատուցանել զպատարագ նաև զայլ խորհուրդս կատարել:

Պսակն զի՞նչ է:

Է խորհուրդ եկեղեցւոյ, որ 'ի բաց բառնայ զշնութիւնն և զպոռնկութիւն. և անլուծանելի կապանօք կապէ զայրն և զկինն ընդ իրեարս, վասն փրկութեան իւրեանց. ծնանել և սնուցանել զորդիս 'ի պաշտօն այ:

Զի՞նչ է վերջին օծումն:

Է խորհուրդ եկեղեցւոյ որ կացուցեալ է առ 'ի սրբել զներելի մեղս:

Եկեղեցին մեր ունի՞ զխորհուրդս զայս:

Այո ունի բայց 'ի մկրտութեն ընդ դրոշմին տայ ամ մկրտելոց:

Վասն է՞ր այսպէս:

Վասն զի կացուցեալ է խորհուրդս այս 'ի սրբել զներելի մեղս, ոչ խոստովանութեին՝ զմահացուն: Իսկ՝ ոմանք այսու յուսով զխոստովանութիւն բառնային, ոչ այլազգ ոմանք բարձել են: Աստի՝ հարկ եղև սրց հարցն մերոց կցել զաս ը դրոշմին. զի մի՛ այսու յուսով բարձեալ լիցի խոստովանութիւնն:

Գո՞յ այլ պատճառ կցելոյ ը̄ դրօշմին զայս խոր-
հուրդ։

Այո՛ ’ի բարձման Թագաւորութե՛ հայոց ժողովուրդք
մեր տարագրել եղեն յաշխարհէ մերմէ ը̄ տիե-
զերս. և բազմք ’ի մէջ գերութե՛, ’ի ձեռս անհաւա-
տից մնացեալքն՝ առանց քահանայի։ Սուրբ սահ-
մանեցին սբ̄ հարքն մեր ’ի միրոնութե՛ ը̄ դրօշմին
տալ զօծումն զայս, զի մի՛ զրկեսցին ’ի սմանէ.
այլ իբրև զդեղ նախապահպանողական ամենե-
քեան ունիցին առ ինքեանս։

Ապա՛ քահանայից վերջին օծումն զի՞նչ է։

Պատիւ է քահանայութեան կարգին։

Յումմէ՞ ընկալաւ եկեղեցին մեր զայս։

’Ի սր̄յն Դիոնէսիոսէ արիսպագացւոյն. որ ’ի գիրս
Յղգս եկեղեցական քահանայապետութե՛ ’ի գլ. է.
’ի մասն բ̄. ասէ՝ թէ առաքելական աւանդութի էր
զսբ̄զն ննջեցեալսն օծանել։

Առաքինութիւնն զի՞նչ է։

Է ունակութիւն մտաց՝ զոր ընդունի հոգին և լինի
բարեգործ։ Նա բաժանի յեօթն տեսակս։

Ո՞րինչ են անուանք տեսակացն առաքինութեան։

Հաւատ. Յոյս. Սէր. Արիութի̄. Արդարութի̄. Խոհեմու-
թիւն և Ողջախոհութիւն։

Հաւատն զի՞նչ է։

Պարգև մի հեղեալ ’ի մեզ յա̄յ. որով ճանաչեմք
զա̄ծ արարիչ արարածոց, և Թագաւոր ամենազօր։

Յոյսն զի՞նչ է։

Աներկբայ ակնկալութի̄ հանդերձեալ բարեացն՝ զոր
տալոցէ ա̄ծ առաքինեաց՝ յաւուրն հատուցման։

Սէրն զի՞նչ է։
Էունակութի մտաց. որով սիրեմք զԱծ՝ վասն բարերարութեն. և զընկերս մեր հաւասար մեզ՝ վասն աստուծոյ։
Արիութիւնն զի՞նչ է։
Է տոկալն ընդէմ փորձութեանց աշխարհի. և տանիլ կամ համբերելն դժուարին կրից։
Արդարութիւնն զի՞նչ է։
Է հաւասարակշռութի՛ ի մէջ հոգւոյ և մարմնոյ. Եւ զի՞նչս այլոց ոչ ինչ իւիք իւրացուցանել։
Խոհեմութիւնն զի՞նչ է։
Է ընտրելն ի մէջ բարւոյ և չարի. Նա՛և չխաբել զոք. և չխաբիլ յումեքէ։
Ողջախոհութիւնն զի՞նչ է։
Է ՚ի բաց մերժելն յինքենէ զամ մարմնական հեշտութիւնս՝ որք պատահին։
Քանի՞ են պարգևք հոգւոյն սրբոյ։
Եօթն են. այ՝ Իմաստութի. Հանճար. Խորհուրդ. Զօրութի. Գիտութի. Աստուածպաշտութի և Երկիւղ աստուծոյ։
Քանի՞ են գործք մարմնաւոր ողորմութե՝ որք ՚ի յիշատա՛կ գան յաւուրն դատաստանի։
Եօթն են. այ՝ Կերակրել զքաղցեալս. Արբուցանել զծարաւիս. Զգեցուցանել զմերկս. Ժողովել զօտարս. Տեսանել զհիւանդս. Այց առնել բանտարկելոց. և Թաղել զմեռեալս։
Հոգևոր ողորմութիւնք ևս զո՞ն։
Այո՛ կան. և են է. այ՝ Խրատել զերկմիտսն. Առաջնորդել տգիտաց։ Կշտամբել զմեղաւորս.

Մխիթարել զտրտմեալս, Թողուլ զպարտս, Յանձն առնուլ զվիշտս, և Աղաչել զԱծ վասն կենդանեաց և մեռելոց՝ և վասն մեղաց։

Քանի՞ են օրինացն բանք. և ՚ի ձեռն որո՞յ ետ Ած։

Տասն են բանք օրինացն Այ. և ՚ի ձեռն Մովսէսի ետ ՚ի Սինայ լերին։

Ասա մի ըստ միոջէ՝ զի լուայց։

Նախ՝ Ես եմ Տէր Ած քո. և մի՛ եղիցին քեզ այլ Ածք բաց յինէն. և մի՛ գիցես զանունն Այ քո ՚ի վերայ սնոտեաց. Երկրորդ՝ Մի՛ արասցես քեզ կուռս ըստ ամենայն նմանութե. յերկինս ՚ի վեր. և յերկիր ՚ի խոնարհ. Երրորդ՝ Յիշեսցես զի սրբեսցես զօր շաբաթուն. որ մեզ կիրակի. Չորրորդ՝ Պատուեսցես զհայր քո և զմայր քո. Հինգերրորդ՝ Մի՛ սպանաներ. Վեցերրորդ՝ Մի՛ շնար. Եօթներորդ՝ Մի՛ գողանար. Ութերորդ՝ Մի՛ սուտ վկայեր զընկերէ քումմէ. Իններորդ՝ Մի՛ երդնուցուս սուտ յանուն տն Այ քո. Տասներորդ՝ Մի՛ ցանկանար կնոջ ընկերի քո՝ և մի՛ տան նր, և մի ընչից նր, և մի՛ ամ իրայ՝ որք նր իցեն։

Քանի՞ են ազգ մեղաց։

Երկու. այ՝ Սկզբնական և Ներգործական։

Զի՞նչ է սկզբնականն և զի՞նչ ներգործականն։

Սկզբնականն ՚ի հօրէն մերմէ յԱդամայ սերեալ ունիմք ամքն. որ և ջնջի մկրտութբ. Իսկ՝ յետ մկրտութե արարեալ մեղք ասին ներգործական։

Ներգործականն ՚ի քանի՞ս բաժանի։

Յերիս. այ՝ ՚ի Մահացու, ՚ի Ներելի և ՚ի Փոշետեսակ։

Զի՞նչ են մահացու մեղք։
Են այնք՝ որք զհոգին գործողացն մահացուցանեն։
Ներելի և փոշետեսակն զի՞նչ են։
Այնոքիկ են՝ զորս թէ ոք գործեալ մոռասցի, կամ թեթևապէս կրեսցէ զապաշխարանս, կամ լիապէս ոչ կատարեսցէ, ներէ ա՟ծ. վասն զի ներելի և փոշետեսակ ասին թեթևագոյն մեղք, ո՟պ և անուանքըն պարզապէս յայտնեն։
Մահացու մեղք քանի՞ են։
Եօթն են. այ՟ Հպարտութիւն. Նախանձ. Բարկութիւն. Ծուլութիւն. Ագահութիւն. Որկրամոլութիւն և Բղջախոհութիւն։
Կա՞ն է մոլութեցս այսոցիկ ընդդիմաբաժնել առաքինութիւնք։
Այո կան. և են եօթանեքին սոքա. այ՟ Խոնարհութիւն ընդդէմ Հպարտութեան. Բարեհաճութիւն ընդդէմ Նախանձու. Հեզութիւն ընդդէմ Բարկութեան. Առատասրութիւն ընդդէմ։ Ագահութեան. Արիութիւն ընդդէմ Ծուլութեան. Պահեցողութիւն ընդդէմ Որկրամոլութեան. Ողջախոհութիւն ընդդէմ Բղջախոհութեան։
Ապաշխարելի կամ յա՟յ վրէժխնդիր մեղք ո՞յքեն։
Զորքս այսոքիկ՝ Անմեղ սպանումն. Արուագիտութիւն. Զրկանք աղքատաց, և Հատանել զվարձս մշակաց։
Քանի՞ կերպիւ մեղանչէ ոք։
Երեք. այ՟ խորհրդով. բանիւ և գործով։
Մեկնեա մի ըստ միոջէ՝ զի իմացայց։
Խորհրդով մեղանչել ասի՝ յորժամ ՚ի սրտի մերում զչարիս խորհիմք. հաւանիմք և ախորժիմք. Բանիւն այն է, մինչ ստաբնութիւն՝ բամբասանս անէծս՝ և այլսպէս հայհոյանս խօսիմք. Իսկ գործովն է՝ մինչ ձեռօք կամ ոտիւք կատարեմքն։

Քանի՞ք են ահացուցիչք մարդկան. և խորշեցուցիչք 'ի մեղաց:

Չորք են. ա՟ Մա՛հ անողորմ. Դատաստան ահեղ: Դժոխք սարսափելի. և Արքայութի՛ն անճառ:

Մի՛այն ուղղափառ դաւանութ՟բ, և զհաւատոյ մասունս՝ և զայլ հանգամանս քաջ ճանաչելով փրկութե՛ կարե՛մք հասանել:

Ո՛չ առանց գործոց հաւատոք՝ և ո՛չ առանց հաւատոց գործք փրկե՛ն. վասն զի ըստ առաքելոյն մինն առանց միւսոյն միշտ մեռեալ ասի:

Ո՞յք են բարի գործք՝ և քանի՞ք:

Եօթն զոյգ ապաշխարութեանց, եօթն զոյգ ողորմութեանց ը՟ որս են աղօթք և պահք:

Զքրիստոսի տ՟ն մերոյ մեզ աւանդել տ՟ունական աղօթսն ասա՛ զի լուի՛ցուք:

Հայր մեր՝ որ յերկինս ես, սբ՟ եղիցի անուն քո. եկեսցէ արքայութի՟ քո. եղիցին կամք քո որպէս յերկինս՝ և յերկրի: Զհաց մեր հանապազորդն տուր մեզ այսօր. և թո՛ղ մեզ զպարտիս մեր. ո՟պ և մեք թողումք մերոց պարտապանաց. և մի՛ տանիր զմեզ 'ի փորձութի՟. այլ՝ փրկեա 'ի չարէ: Զի քո է արքայութի՟ և զօրութի՟ և փառք յաւիտեանս ամէն:

Ասա՛ 'ի դէմս սրբուհւոյ ա՟ծածնին սահմանեալ աղօթսն:

Անկանիմք առաջի քո տի՟րամայր սբ՟ ա՟ծածին. և աղաչեմք զանարատ զկոյսդ: Բարեխօսեա՛ վասն անձանց մերոց. և աղաչեա՛ զմիածին որդիդ: Փրկել զմեզ 'ի փորձութ՟է. և յամենայն վտանգից մերոց:

Ընդ սուրբ հաղորդելն աղօթս Սեպօնի Ծ.Է. րունւոյն:

Որ արձակիչդ ես կապելոց պարգևատու ամենեցուն. այսօր հայցմամբ ծերունւոյն արձակեա և զիս ընդ-բազմամեղս 'ի կապանաց մահու 'ի կեանս յաւիտենից. Ամէն:

Յորժամ քահանայն ասէ զառէք կերայք՝ դու զի՞նչ ասել պարտիս:

Զաղօթս զայս. Օրհնեա՛լ է պարգևատուն կենաց, և պարգևն անմահութե՛ ք͞ս ա͞ծ մեր:

Յորժամ ասէ զարբէք 'ի սմանէ, զի՞նչ ասել պարտիս:

Օրհնեալ է շնորհն ձրի, և պարգևն անծախելի՝ կենդանի և կենդանարար մարմին և արիւն ք͞սի ա͞յ մերոյ:

Յորժամ 'ի սրբութի՛ սբ՛ցն ասասցէ, զի՞նչ պարտիս ասել:

Զաղօթս Սրբոյն Յովհաննու Ոսկեբերանին. Զերևեալդ ինձ 'ի փրկութի՛ խոստովանիմ ճշմար͞տպէս մարմին և արիւն ք͞սի ա͞յ յուսոյ իմոյ. և աղաղակեմ առ քեզ՝ մեղայ յերկինս և առաջի քո: Սրբեա զիս յա͞մ պղծութենէ հոգւոյ և մարմնոյ. շնորհեա ինձ ժամանակ՝ և ցանկութի՛ ապաշխարութե. փրկեա զիս յերևելի և յաներևոյթ թշնամեաց. պահպանեա զօգուտն հոգւոյս և մարմնոյս: Պարգևեա ինձ ե՛րկրպագութ և բարեպաշտութ զքեզ արժանապէս ճաշակել, և փառաւորել զՀայր և զՈրդի և զՍուրբ Հոգին այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից. Ամէն:

’Ի Հոգելոյս Թադէոս Հրաշափան Վարդապետէ Մարուխեան Կոստանդնուպօլսեցւոյ շարագրեալ համառօտ խրատ նորավարժ մանկանց Դպրոցաց, ’ի ընել յեռամեծու առերջանիկ հրճուեան, առ գեղեցիկ ճաշակաւորութեան, և հուսկ առ աներր հենայ փառաց ’ի մշտնջենական փառաւորութիւն ամենասուրբ Երրորդութեանն՝ Հօր և Որդւոյ և սրբոյ Հոգւոյն։

Տէրունակա՛ն աղդու բա   նի,
Լեր ունկնդիր՝ ո՛վ պատա   նի.
որով յեթերս՝ օթարա   նի,
ուղիղ ռահ քեզ՝ բայեալ լի   նի։
Խոնարհ լեր դու՝ հոգւով յաստ   ուած,
որոյ ձեռաց՝ ես ստեղծ   ուած.
զի մինչ էիր՝ տեր՚ւաս   փած,
զթով դարձեալ՝ յեղեմն է   ած։

Ամենայն ոք զորդիական երկիւղն պա՛րտի ունիլ առ ա՛Յ՝ զհրամանս նորա կատարելով, և հեռանալով ’ի մոածմանէ՝ ’ի յօժարութէ, և յառնելոյ զայն որ ընդդէմ է հրամանի նորին։ Եւ զայս հոգևորական երկիւղ հարկ է յայտնել ըստ առաքելոյն արտաքին նշանօք և գործովք։ Նախ՝ յեկեղեցւոջ ընդ ամ քրիստոնէից եղբարց՝ առաջի ամենատեսին ա՛յ յայտ-

նելով զհնազանդութի և զխոնարհութի յաղօթելն. ճշմարտապէս երևեալ աղքատ և կարօտ ողորմութեն՝ բարութեն և իմաստութեն այ. ը̃ որդ բերանալեր գոհութիս մատուցանել նմա, զի յօչընչէ գոյացոյց զմեզ. մարդասիրէր 'ի պատկեր բարութե իւրոյ. և մինչ 'ի մեղս գլորեցաք, վերստին փրկեալ զմեզ 'ի կապանաց ստնյի՝ արժանացոյց որդեգրութե ձրի շնորհօք իւրովք՝ 'ի ձեռն որդւոյն միածնի: Վասնորոյ՝ հարկէ իւրաքանչիւրոց 'ի քս հաւատ̃ցլց յանձնել զինքեանս և զմիմեանս նմա միայնում՝ որ գիտէ զպէտս մեր և զկարիս առաւել քան զոր խնդրեմք և իմանամք: Երկրորդ՝ 'ի մէջ վարժանին զճշմարիտ որդխական մտերմութի դաստիարակի ցուցանելով. պատուեալ զնա որպէս զհայր. և խոնարհադէմ հարցմամբք խնդրեալ 'ի նմանէ լուծումն տարակուսանաց. և զհոգեշահ խրատ 'ի լուսաւորութ ամենընդունակ մտաց. և հնազանդութբ պս որսատ լինել 'ի կատարումն ամ անմեղսածին հրամանաց ը̃զմերախտ ուսուցչին իւրենց: Ո՚ի որ 'ի մանկութէ՝ ոչ կորացուցէ զպարանոց իւր առ հրամանս դաստիարակի, 'ի պատանեկութե իւրում ոչ խոնարհի իշխանաց. 'ի յերիտասարդութեն՝ ոչ կարէ ունիլ ըզմիաբանութի ը̃ քաղաքացիս. ոչ 'ի ծերութեն՝ զշնորհ կառավարութե. և ոչ զայ հաճոյարար կատարելութի՝ 'ի յամ կեանս իւր: 'Ի ժամու ազատութե 'ի գնալ աշակերտաց 'ի տուն՝ չէ՛ պարտ շրջագայիլ և ըզբօսնուլ 'ի շուկայս և 'ի փողոցս. այլ ուղղապէս և համեստ ընթացիւք դիմել առ ծնօղսն. որք յետ ծննդեան՝ բազմադիմի տառապալլութբ սնուցել և 'ի

հասակ ուսման և կրթութե՟՝ (ըստ ա՟ծ նախախնամութե՟) հասուցեալ, յանձնեալ են ապահովութե՟ դպրոցի. ուրանօր մոռացել զլուսնանման փոփոխամութիս, ստանալոց են զարփիա ոփպ հաստատութի մտաց և վարուց. Է՟ որ 'ի նշան մեծի շնորհակալութե՝ պարտին համբուրել զձեռս նոցա: Չորրորդ՝ 'ի ճաշուկամ յընթրեաց ժամս նախ քան զբազմիլ իւրեանց՝ հարկ է ասել զտէրունական աղօթք, և սպասել բազմելոյ մեծաց. յետ որոց նստիլ 'ի պատշաճաւոր տեղիս. և միշտ համեստութ՟ք զսպել զինքեանս, զի մի՛ գուցէ անսնդաբար յառաջ քան զբազմականն ձգիցեն զձեռսն 'ի սեղանն, որով և ըստ արժանւոյն դաստիարակեսցին. ըստորում գիտէին զկանոնս քաղաքավարութե, և ոչ պահեցին: Նոյնպէս պահպանել 'ի գինւոյ՝ յօղւոյ և յայլ արբեցուցիչ ըմպելեաց. որք են ըստ ա՟լի վնասակար, ոչ միայն նորոգ հերկագործեալ և զսերմն իմաստութե ընկալեալ բանեղէն զօրութե մտացն՝ երևակայութեն և յիշողականութե իւրեանց, այլև խորշակահար ցամաքեցուցիչ, և աւաւօտու որդն՝ դդմենանման առողջութե ծաղկեալ հասակաց նց. որք են հովանի դըլխոց յօնանատիպ ծնողաց իւրեանց: Իսկ Է՟ յառնելն 'ի սեղանոյ՝ կրկնել զտէրունական աղօթքն 'ի գոհութի. խոնարհութեամբ և սիրով համբուրեալ ըզձեռս տածիչ և սնուցիչ ծնողացն: Վերջապէս՝ 'ի ժամու ննջման պարտին նախապէս դառնալ յարեւելս, և աղօթս մատուցանել ա՟յ, յանձնելով զինքեանս պահպանողութե նր. զի ազատ եղիցին 'ի գիշերային սոհաւրաց և 'ի պէսպէս փորձութե. յետ

որոյ սպարկեշտութ̃ մերկացեալ զհանդերձս, ընկող-մանիլ յանկողինս իւրեանց։ Եւ արդ պ̃րտ է իւ-րաքանչիւր ուսումնականաց զկանոնս զայսոսիկ ու-սեալ ՚ի դպրոցի՝ կենցաղավարել ըստ այսմ օրինակի. զի ՚ի ժամանակս կատարելութե̆ իւրեանց իրաւամբք ասասցեն առ սկզբնաքուղխ աղբիւրն ա̃մ բարեաց՝ թէ ՚ի քեզ անկայ ես յարգանդէ, յորովայնէ մօր իմոյ դու ես ա̃ծ իմ։

Արդար է յոյժ՝ աստուածային՝ դատաս տան.
պահել զմեզ ՚ի դիպահոջ՝ յանշուք տան.
ուր տքնութ̃՝ կրթեալ իբր ՚ի մարզա րան.
յուսով հասցուք՝ յարքունական ապա րան։

Գիշերային Աղօթք։

Աղաչեմք զքեզ տ̃ր ա̃ծ մեր և գոհանամք զան-հաս մարդսիրութե̆դ քումմէ՝ որ արժանի արարեր զա-նարժան ծառայքս քո ժամանել ՚ի ժամ գիշերոյս. դու ես տ̃ր տուընջեան և գոյացուցիչ գիշերոյ. դու պահպանեա զմեզ ՚ի կարծեաց ցնորից յերկիւ-ղէ երևելեաց և աներևութից թշնամեաց, և ամ-րացո՛ ՚ի դառնութե̆ց զիւաց ՚ի բռնութե̆ բէլիարայ՝ ՚ի սաստից ս̃տնյի՝ ՚ի ծանրութէ խայթլկաց՝ ՚ի փլմա-նէ շինուածոց՝ ՚ի նենգութե̆ մարդկանց. յաղանդոյ կանանց և կախարդաց՝ ՚ի մոլար խորհրդոց՝ յաղ-տեղի մտածութեց ՚ի ցանկական ցաւոց ՚ի զարհու-րական քնոյ՝ ՚ի դառնութե̆ երազոց յարհաւրաց չարին՝ յամբոխական աներջոց և յայլ ա̃մ իրաց՝

չարաց՝ պահպանեա՛ զծառայքս քո ամենակեցոյց շնորհիւդ և քո ամենահնար ողորմութե՟դ՝ շրջապատեալ ամրացո՛ յա՟մ կողմանց զսենեակ հանդըստարանիս մերոյ՝ յաջ և յահեա՛կ՝ յարևելս և յարևմուտս 'ի հիւսիս և 'ի հարաւ՝ յերկինս 'ի վեր և յերկիր 'ի խոնարհ՝ զբանակս հրեշտակաց առաքեա՛ տէր 'ի բնակարան ծառայից քոց՝ և տուր տէր մեզ արթնութի՟ մտաց և զգաստութի՟ զգայարանաց զի զուարթ մտօք և արթուն խորհրդով հանգեայց և գոհութ՟բ փառաւորեսցից զամենազօր տէրութիւդ այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից ամէն։

ԱՂՕԹՔ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ։

Գոհանամք զքէն տէր Աստուած մեր, որ զարթուցեր զմեզ 'ի հանգստենէ քնոյ շնորհիւ ողորմութեան քոյ։ Զարթո՛ զմիտս մեր արդարութ՟բ առ քեզ տէր Աստուած մեր, զի տեսցեն աչք մեր զփրկութիւն քո, եկեսցէ՛ և բնակեսցէ՛ առ մեզ Աստուածութի՟ քո, և ողորմութի՟ քո հովանի և պահապան լիցի՛ 'ի վերայ պաշտօնէից քոց։ Եւ ըզմեզ զծառայս քո արժանի արա՛ 'ի տուէ և 'ի գիշերի, և յամենայն ժամու միշտ խորհիլ 'ի սէր պատուիրանաց քոց, և գոհանալով փառաւորել զհայր և զորդի և զսուրբ հոգիդ, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։